

הסופר חיים באר היה בגוש-אמונים וחסיד ארץ-ישראל השלמה. הוא מסביר מדוע יצא מזה, מספר על הרקע שמתוכו צמחו מנהיגי הגוש, ועומד על הסכנות שבאנשים אלה

"עד ליום נישואי
התגוררתי עם
הורי בחדר אחד
מאחרי המכולת
שלנו"

"לאבי היה מלון
ללילה האורחים
היו זונות רחוב,
בועטים ואספסוף
מיקרי"

"אמא היתה נותנת
ביצים למרכוס
מחנות הספרים, והוא
היה נותן לי להחליף
כמה ספרים שרצית"

"אמי היתה מרת'
נפש, וביקשה את
נפשה למות. היא
סחבה אחריה
פצע ופגע"

"לאמא שלי זה
נראה לא-הוגן
שלבן שלה יהיה
גורל של
בעל-מכולת"

"שני השלימוזלים
האלה, אבי ואמי,
נכבשו, והם נאחזו
האחד בשני, לא
מתוקף האהבה"

ראיינה שרית ישי

"אני לא רוצה

להיות מיפלאת!"

הוא יכול היה להיות אחד מהם. היו לו כל הנתונים לכך. הוא גדל והתחנך במקום שהם התחנכו בו. הוא למד בבית-ספר מעלה" ביחד עם הרב שילת. בנו של המנהל גרינשפן. שהיה אם זכרוני אינו מטעני נער נחמד מאוד. הוא חשב את ספסל הלימודים ביחד עם אורי אליצור. שגם בחלומות הכי שחורים שלי לא הייתי מאמינה שיהפוך יום אחד קנאי שכזה. יצחק ספיר. גם הוא מראשי גוש-אמונים, היה אחד מחבריו. ואילו מן העבר השני אמנון דנקנר. אורי גולדשטיין. ישראל סגל ועוזי בניזמן. כולם עיתונאים. כולם מתפקדים. חלקם מכונה

שמאלנים (בצדק ושלא בצדק).

כזה היה בית-ספר מעלה" שהצמיח אותו. כזה היה שבט צופי. משואות". שהצריך שלו היה ב.שמידט". כך כינינו את חדר-ההת" עמלות של בית-הספר. שהפך בימי שלישי אחר-הצהריים ובימי שבת אחר-הצהריים לצריך של הצופים.
אני יושבת עם חיים באר. שסיפרו. נוצות" זכה בהצלחה בלתי רגילה. שמאמריו ב.דבר" מקוממים עליו מדי שבוע את חבריו מגוש-אמונים. הוא צמח אצלנו. הם אומרים. נשתבשה עליו דעתו. הם אומרים.
מדוע הם כועסים כליכד על חיים באר

דווקא? למה לא על דנקנר, למשל?

זה מובן. דנקנר התפקר. זרק את הכיפה. שכח את עברו הדתי. חיים באר, לדאבונם של אנשי גוש-אמונים, עדיין חובש כיפה. אשתו נורית מדריכת טיולים בזרם החינוך הממלכתי הדתי, שלושת ילדיו - רוני, אברהם וצביקה - מחונכים על פי דת ישראל. חיים באר הוא אדם דתי, והם כועסים על כך שהוא, שלמד אתם בבית-הספר, שאחרי מלחמת ששת הימים היה אחד מהם. חסיד של ארץ ישראל השלמה. מדבר עכשיו נגדם ונגד האידיאלים שלהם. חיים באר בן 40. נעים שיחה, מסביר

היטב באך קרה שהוא לא אחד מהם. קודם כל. הרקע שלו. הוא מספר לי סיפור מדהים על ילדות עשוקה בירושלים. בן יחיד לזוג הורים קשישים, קרן-האור היחידה של אנשים אבודים. שעם הולדתו החלו חיים מחדש. ילד שהתגורר עם הוריו. עד נישואיו. בחדר מאחרי המכולת. ילד שבכל שעה שניה הדביק את בולי דב יוסף ועבד במכולת. למד בבית-ספר מעלה" של עילית הנוער הדתי-ציוני בירושלים. בית-סיפרם של ילדי העשירים.
הוא מספר כיצד התבייש להזמין את חבריו לביתו. וכיצד מעולם לא הוזמן

באר עם חומייני בהדרהעבודה שלו. אני מקיף עצמי בספרים, כפיצוי על ילדותי...

מיטב הנוער בא מהקיבוצים, היחידות המוכרות אוישו מבני קיבוצים או מעילית עירונית. את יודעת למה אני תומך בפלסטינים? כי אני מאמין ומבין שלא יכול להיות מצב שבנאדם נדחק לפינה ולא יתנו לו לבטא את עצמו, כי במצב כזה הכל מתפרץ עליך. אני מאמין בזכות

לא היתה נחת. אבא שלי מת לפני שגמרתי תיכון ואמא שלי לפני שפירסמתי את נוצות. רבר אחר אני יכול להגיד על ההורים שלי, הם נתנו לי דבר מאוד יקר: הם האמינו ובטחו בי וזו הרגשה שהורים מודרניים לא נותנים לילדיהם מכיון שההורים המודרניים הם משכילים ויש להם חוות-דעת כל הזמן. לעומת זאת, ההורים שלי, כל מה שלמדתי הם לא ידעו והם אפפו אותי כסוג של הערצה והם אהבו אותי מאוד.

● בבית-הספר התיכון „מעלה“ צמח בעצם הגרעין של מנהיגי גושי-אמונים. לי לא היה טוב במעלה. היה לי נורא. הייתי ילד אינדיבידואליסטי, ילד שלא מוצא נחת או סיפוק בזה שהוא בתוך חבורה.

● ובצופים? הלכתי לשבט משואות ועובתי, וחורתי. לא היה לי טוב באופן יסודי. גם עכשיו לא טוב לי עם הרבה אנשים, זה מעיק עלי, זה מכביד עלי, אני לא יכול לפעול במיסגרת.

● מי הם בעצם מנהיגי גושי-אמונים שצמחו בכיתה שלך? המון. אורי אליצור, שהוא ממובילי גוש-אמונים; הרב יצחק ספיר; הרב שילת, שהוא הרב של מעלה אדומים, בנו של המנהל גרינשפן. מצד שני, הצמיח בית-הספר את האספסוף השמאלני — רנקנר, באר.

● מתי החלפת את שמך לבאר? כשנתי גט לעברי ועזבתי את ירושלים. קראתי לעצמי באר בן אברהם וכלבסקי.

● אני זוכרת את החברה בבית-הספר „מעלה“, וב„משואות“, כחברה מתונה מאוד, שדמתה במידה רבה לנוער החילוני. מה קרה למתינות ולסתירות, איך כל החינוך הזה הוביל בסופו של דבר, למה שנקרא היום גושי-אמונים ולמחאתרת?

זה כמו משהו שהצמיחו לו זוג ביצים. אל תשכחי איך הרגיש הנוער הרתי באותה תקופה.

היה כליך גדול. אמא לא קיבלה ספרים מבית אבא שלה, אבא בא בעירום וכחוסר כל. פרט לכך לא היתה לו שפה שיכול היה לקרוא בה. בבית לא היה אף ספר, חוץ ממילון ישן וחומש שאני שומר עד היום. אז כשהייתי בא לרחביה ורואה את

„אני מאמין שהם ינסו שוב למצב על הרהיבת, וזאת מתוך מחשבה מטורפת שכמה שיהיה יותר רע, יהיה יותר טוב“

הספרים, את זה שיש פרח באגרטל, זה מה שעורר בי קינאה. אצלנו אף פעם לא היה פרח. מה, לקנות פרח? מה פתאום? יותר חשוב לקנות עגבניה. לא היתה מודעות ליופי, ואני נורא נורא קינאתי, וחורתי לאחר מאחרי המכולת ועברתי במכולת יום ולילה והרבקתי את בולי רב יוסף עם חלבון כיצה מקולקלת. כל מה שאני זוכר מהמרניה, זה דברים רעים, דוחות, פקחים, כולים. פרופסור אבי רביצקי היה חבר טוב שלי ואף פעם לא הייתי אצלו בבית. זה כאב נורא, ידעתי שאני שונה.

● עד היום יש נימה של טינה בקולך, כשאתה מספר את זה.

נכון, עד היום. עובדה שלא דיברתי על זה אף פעם עם החברים. את יודעת מהי התוצאה של הימים הקשים ההם? ספרים. אני מוקף בספרים. ראי כמה ספרים יש בביתי, ראי כמה ספרים פה ברירת-העבודה שלי. אצלי זה הפך אובססיבי, אני מקיף את עצמי בספרים כפיצוי על המרירות של ימי נעורי.

● אתה זוכר את הגיגת ברהמיצווה שלך?

אני זוכר שאבא שלי הקים בית-כנסת שרוב מתפלליו לא היו רתיים. קראו לו „בתי-ציון“ על שם אשתו הראשונה, לונה בתי-ציון. אבל דבר מעניין. אני לא זוכר אם עשו לי מסיבה. זה מה שעולה בפסיכואנליזה. אתה מדבר ופתאום תופס שדבר מסויים אתה לא רוצה לזכור.

יום אחד, הורי החליטו לעשות סעודת מיצווה. הם הומינו עשרה קבצנים עניים מהרחוב. ערכו שולחן וסרגו לי סוודר בורדרו ונתנו לי מתנה שעון דוקסה שאותו ענתי על השרוול, והומינו את הרבנים קיפנים וזוין ואת עשרת הקבצנים הכי נחותרים שאפשר היה למצוא. אמא בישלה ארוחת מלכים והנה הם באו, מלוכלכים, עם ידיים שחורות. לא התרחצו והם הסריחו, וזה היה סירחון נורא של עשרה אנשים יחד והם ישבו לאכול. השפע היה עצום והם אכלו עם הידיים ואחר גנב את הסכום ואני הייתי מבוהל. זו היתה אחת הסצינות המפתירות של חיי. זה היה כמו סרט של פליני. הפה הפתוח של הקבצנים עם השיניים הרקובות, והם תקעו נארות כאמצע הארוחה וחטפו זה לזה מהצלחת ושמו אוכל בכיס והכל הסריח. כל זה נמשך שעה וחצי ונראה לי כמו נצח. זו היתה התמימות של הורי, כמו התמימות של אלה החושבים שבכעזת מילה טובה אפשר להחזיר עבריין למוטב.

● בעסת על הורייך שהם ארגנו לך אירוע נורא שבועי?

לא, לא כעסתי, הבנתי אותם. הם רצו להודות לאלוהים על הנס שקרה להם. הנה סוף שני קאליקארס כאלה זכו להקים בית בישראל ובנם

„הם מאמינים כי הדמוקרטיה היא בהחלט לא השילטון האידיאלי. הם מאמינים במלוכה“

הגיע לכרימיצווה, או עכשיו, כשטוב להם, הם רצו לעזור למסכנים שרע להם. למרות שאבא שלי היה איש אבוד, כיסורו הוא היה כל כולו הומאני מאוד, לאורך כל הדרך.

● היתה להם בכל זאת נחת ממך, בסופו של דבר.

עלה גם כסף והיא נלחמה נגד כל הרשויות שלא הסכימו שהילד לא ילמד בשכונה. מכל צרה היא נחלצה כעזרת שוחר. מאז אני חסיד גדול של שוחר, נגד רשעות הביורוקרטיה.

● ואיך הרגיש בן של בעל מכולת מגאולה בבית-ספר „מעלה“?

מבחינת הלימודים זה היה בית-ספר מצויין, מבחינה חברתית הייתי במצוקה. אמנם הייתי תלמיד טוב, אבל לא היו לי חברים. חברויות נוצרות כתוצאה מפגישות אחר-צהריים. אתו לך רוגמה, שירידי אמנון רנקנר לא אהב אותה: אמנון רנקנר, מנחם רב זהבי, שהוא היום מהגנרס ברפאל ואני, היינו מאוד מאוד קרובים. היינו עומדים כל ההפסקות ועוסקים בדיונים פילוסופיים. רמת הרצינות של הדיונים שלנו היתה גבוהה מכל רמת תוכניות-הרדיו שאני מקשיב להם. הפאנלים בסינגון הזה שבהם אני משתתף כצבא, רמתם נמוכה מרמת הוויכוחים שלנו. היינו מתכוננים לשיחות, לקחנו אותן בשיא הרצינות. כל זה היה נכון בתחום בית-הספר ואו, אחרי הצלצול האחרון, הם הלכו לבתיהם ברחביה ובקינג ג'ורג', ואני חזרתי לחרר מאחרי המכולת.

סוסר באר. הייתי הראשון שעזב את גושי-אמונים?

קורפשת-המים קראתי לזה — אלה שהלכו צפונה לגאולה הרובן הלכו דרומה לבתים המרווחים של רחביה.

● הם מעולם לא ביקרו בביתך? התיבשתי להומין אותם. התיבשתי בבית שלי. אבא זקן, לא יודע עברית, לבוש ביגדי חאקי מלוכלכים. אמא שנראית כמו עוזרת-בית. את יודעת שפעם אמא באה לקחת אותי מבית-הספר והמורה אמרה — חיים, העוזרת באה לקחת אותך.

● ואכן איך הגבתי? נעשיתי נמוך מעשב. את מבינה למה עזבתי את ירושלים? את מבנה מה השארתי בירושלים חוץ מכאב? או דנקנר היה חבר שלי, אבל רק בבית-הספר.

● אתה ביקרת בביתו של דנקנר? אני התיבשתי להומין אותו אליי הביתה והוא לא הומין אותי מעולם. אף פעם לא הייתי אצל אף ילד קרובי, פרט לחגיגות הברמיצווה.

● בתאגויות הברמיצווה ראית איך חיים ילדים שלמדו איתך בבית-הספר בירוחה. בעסת או קינאת?

לא יודע אם כעסתי, אבל נורא קינאתי. הכי קינאתי בזה שיש להם ספרים. אצלנו בבית לא היו ספרים, אפילו תנ"ך לא היה לנו בבית. העוני

„כעת הם מאמינים שהם נענשו מבני שרצו מהר מד, ולא היו די טהורים. הם יחכו לסגונים. הם אומרים: חטאנו בצריכת-יחר, דאגנו לבחינו. עלינו לחיות ברמה צנועה, הם יתחילו לחיות כמו האיסיים“

העם הפלסטיני להגדרה עצמית. כי מה שקורה היום לנוער הפלסטיני קרה או לנוער הרתי. הנוער הרתי כל הזמן נתנו לו הרגשה שהוא גרורה, שהאופציות היחידות הפתוחות בפניו זה ללמוד באוניברסיטה ראיית חשבון ועריכת-דין. הוא לא היה בכחינת חלוץ ההולך לפני המתנה. לא יכולת להיות קצין בצבא בלי לזרוק קודם את הכיפה. העוינות האנטי-דתית הלא-מצרפת רמתה או כמעט לשינאה אנטישמית. חילוניים (המשך בעמוד 66)

